

Универзитет уметности у Београду

НАСТАВНО-УМЕТНИЧКОМ-НАУЧНОМ ВЕЋУ

ФАКУЛТЕТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Париска 16

11000 Београд

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ
УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА И ПИСАНОГ РАДА

„Записи невидљивог – Изложба слика и цртежа“

Кандидаткиње **Милице Поповић**

Београд, април 2024.

Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта „Записи невидљивог – Изложба слика и цртежа“ кандидаткиње Милице Поповић, именована на 505. седници Наставно-уметничко-научног већа ФЛУ у Београду, 7. фебруара 2024. године, радила је у саставу:

1. мр **Даниела Фулгоси**, редовни професор Факултета примењених уметности у Београду
2. др ум. **др ум. Милан Антић**, ванредни професор Факултета ликовних уметности у Београду
3. др ум. **Стефан Тасић**, ванредни професор Факултета ликовних уметности у Београду
4. др ум. **Немања Николић**, доцент Факултета ликовних уметности у Београду
5. др ум. **Светлана Волиц**, ванредни професор Факултета ликовних уметности, у Београду (ментор)

и донела је следећи закључак:

Биографија кандидата

Милица Поповић (1995, Краљево) завршила је основне и мастерстудије на Сликаром одсеку Факултета ликовних уметности у Београду у класи проф. др Добрице Бисенића. Од 2019. године студенткиња је докторских уметничких студија студија на истом факултету. Реализовала је 4 самосталне изложбе у учествовала на бројним групним изложбама.

Самосталне изложбе:

- „Из дубине шуме“, галерија уметнички простор У10, Београд, 2022.
- „Voyage Voyage“, галерија Шира, Загреб, 2021.
- „Анастасиа“, галерија центар за графику ФЛУ, Београд, 2020.
- „Род“, Културни центар Рибница, Краљево, 2017.

Групне изложбе:

- 47. Палета младих, Ликовна галерија Културног центра Врбаса, Врбас, 2021.
- Нови чланови УЛУСА, павиљон Цвијета Зузорић, Београд, 2021.
- Трилогија: „Простор“, КЦ Магацин Краљевића Марка, Београд, 2020.
- Трилогија: „Време“, КЦ Магацин Краљевића Марка, Београд, 2019.
- XLVIII Изложба цртежа и скулптура малог формата студената Факултета ликовних уметности у Београду, Дом Омладине, Београд, 2019.
- „Ходање по месечини“, Скандинавски павиљон, Факултет ликовних уметности, Београд
- „5 из 6“, Галерија Факултета ликовних уметности, Београд, 2019.
- 47. Изложба цртежа и скулптура малог формата студената Факултета ликовних уметности у Београду, Дом Омладине, Београд, 2018.
- 46. Изложба цртежа и скулптура малог формата студената Факултета ликовних уметности у Београду, Дом Омладине, Београд, 2017.
- Ђура Јакшић, Инспирација студентима уметности, Музеј Ђуре Јакшића, Српска Црња, 2016.

- Тура Јакшић, Инспирација студентима уметности, Галерија Излози, ФЛУ Београд, 2016.
- 45. Изложба цртежа и скулптура малог формата студената Факултета ликовних уметности, 2016. у Београду, Дом Омладине, Београд, 2016.
- ФЕСТУМ, Галерија СКЦ, Београд, 2016.
- Ликовна колонија Гоч, Галерија „Маржик“, Краљево, 2014.
- „Уметност побуне“ ,изложба радова са ликовне колоније, КЦ „Evergreen“, Краљево, 2014.
- Ликовна колонија Рудник, Галерија „Маржик“, Краљево, 2014.
- „Иницијатива“, Културни Центар Рибница, Краљево, 2014.

Опис и детаљна анализа докторског уметничког пројекта

Докторски-уметнички пројекат „Записи невидљивог – Изложба слика и цртежа“ састоји се из практично-уметничкограда и писаног дела. Циљ практично-уметничког рада био је обнова духовне реалности и духовности у уметности, сликарско-истраживачки пут који је водио каапстрактнојслици као приказу крајњег степена ослобођења од видљивог. Изложба радова докторског уметничког пројекта јавности је представљенау простору Галерије Факултета ликовних уметности у Београду, у периоду од 23. до 31. јануара 2023. године.

На изложби су представљене слике и цртежи настали у периоду од 2021. до 2023. године, као резултат комплексног уметничког истраживања кроз праксу која се ослања на различите тенденције и појаве из историје уметности. Писани део је подељен у пет поглавља. Први део посвећен је метафизичким концептима у апстрактној уметности (филозофија истока и појмовник метафизике). Разлог постојања ове теме лежи у утицају трансценденталних учења на настанак апстрактне слике. Други део је истражује архаично доба као осврт на древне вредности човека, језика и метафизичко виђење света. Трећи део доноси преглед референтнох покрета и дела из историје уметности који су битни за кандидаткињин рад, пратећи хронолошки њен пут ка апстракцији и удаљавању од пластичког имитирања физичког света. Четврти део говори о утицају теорије романтизма на њену стваралачку праксу у оквиру докторских студија. Теме које се покрећу јесу интуиција, узвишено, и слобода, као кључни филозофски постулати за разумевање кандидаткињиног сликарског чина и истраживања граница репрезентације на слици. Пети део представља резултате докторског уметничког пројекта, уз детаљну анализу радова и њихове поставке у простору Галерије ФЛУ.

Значај и допринос докторског уметничког пројекта у одређеном пољууметности

Докторско-уметнички пројекат „Записи невидљивог – Изложба слика и цртежа“ треба посматрати и тумачити као истраживање кроз акумулацију и синтезу сликарских и филозофских тенденција из различитих периода историје уметности, од романтизма до апстрактног експресионизма.Почетна ликовна истраживања кандидаткиње Милице Поповић била су инспирисана импресионизмом и интимизмом, субјективним сликарством усмереним ка тумачењу света кроз призму унутрашњег живота. Током трајања докторских

уметничких студија стваралачки процес постаје медитативнији, задирући све више у сфере метафизике. Под утицајем источњачке филозофије, цртеж постаје главни медиј и погодна тло за каснија сликарска истраживања. Процес сликања за Милицу поприма карактеристике филозофског процеса као пута каосвајању сопствене стваралачке слободе кроз апстрактни сликарски израз, који кандидаткиња препознаје као адекватан начин изражавања те слободе. Велики утицај на њен уметнички рад имао је Василиј Кандински и његова истраживања о духовном у уметности у оквиру метафизичких концепата апстрактног сликарства, као и низ аутора и појава из историје апстрактног израза. Кандидаткињина стваралачка пракса је у великој мери одређена унутрашњом потрагом за духовним аспектима уметности. Кроз свој рад разматрала какав је однос савременог човека према духовности и проблематизовала питање духовног у уметности, пратећи његово присуство кроз историју уметности и улогу у оквиру контекста савремене уметности.

Оцена да је докторски уметнички пројекат резултат оригиналног уметничког рада докторанда у одговарајућем пољу уметности и оцена остварених уметничких резултата;

Апстракција у кандидаткињиним радовима настаје из искуства живота, кроз његово опажање и истраживање крајњих граница репрезентације стварности. Њен рад се у највећој мери ослања на енформел и апстрактни експресионизам као филозофске системе у коме је процес сликања кључна компонента и последица трансформације мотива. Форме на њеним сликама често настају као варијације једног мотива или природних феномена на којима је могуће пратити проток времена (влага, буђ, кора дрвета, лишћајеви, истрошене и фасаде, магле, трагови у снегу, сл.) Ови облици се налазе на граници репрезентације: форме на слици понекад остају фигуративне управо зато што асоцирају на живот, али је систем комуникације на слици недвосмислено апстрактан. Композиције слика грађене су процесом наизменичног грађења и брисања. У процесу сликања простор се формира у динамичној игри преклапања, судара маса, приближавања или дистанцирања, која готово да евоцира некакво космичко дешавање или експлозију. Иако је доживљај „експлозије“ интензиван, простор око ње је подједнако важан елемент, празнина/белина равноправно учествује у стварању рада. Праћење ових процеса кандидаткињу је водило и ка употреби беле боје у виду ејр-спреја, која замагљује или стишава ситуације на платну. Ликовна игра заснована је на динамичним процесима отварања и затварања форме, где је процес сликања повезан са кандидаткињиним интерпретацијом света који је у сталном кретању и стању трансформације. Све радње на платну (преплети, судари, додиривања) подсећају на плес, као метафору за слободу покрета, што кандидаткиња повезује са својим балетским искуством из детињства. Милица ствара целим телом у покретима који су некад врло сензибилни и софистицирани, а понекад готово брутални у снази. Црна боја у њеном раду повезана је са калиграфским сликарством. У емоционалном и психолошком ефекту црна за кандидаткињу означава траг, загрљај, ушушканост, језгровитост и

згуснутост. Црно-бели однос на њеним платнима повезан је са доминантним цртачким искуством. Прелазак са папира на платно догодио се када папир више није могао да истрпи брисање и трансформације, у оном мери у којој је то процес стварања захтевао. Брисањем процес сликања функционише као археолошки поступак, који кандидаткиња повезује са сећањем, откопавањем и извлачењем дубинских садржаја на светлост дана. Уклоњени наноси боје процесуално отривају информације из претходних слојева слике, а акварелски начин сликања на мокрој подлози омогућава такве поступке.

Оцену о испуњености обима и квалитета докторског уметничког пројекта у односу на пријављену тему;

Комплексним истраживачким процесом кандидаткиња је показала изузетан мисаони и сликарски капацитет. Њене радове одликује особен ликовни израз, изврсност сликарске изведбе, слобода и несвакидашња унутрашња потреба за стваралачком игром, чији је циљ да изазове дубоке емоције и контемплацију. Интуиција игра веома битну улогу у њеном стваралачком процесу са способношћу да обухвати дубоке емоције, свесно и несвесно. Интуитивни приступ за кандидаткињу представља пут ка вишим облицима сазнања и истини који превазилази ограничења разума.

Докторски уметнички пројекат је успешно представљен јавности на изложби слика и цртежа у Галерији Факултета ликовних уметности у Београду. Креативна и изврсна поставка у простору је на свеобухватан начин пружила увид у резултате вишеслојног уметничког истраживања. Већина слика и цртежа су били постављени на зид, док је један део цртежа постављен на под галерије, са намером поигравања са простором, пратећи даљу комуникацију са осталим радовима. У ниши галерије приказана је и видео пројекција настанка слике највећих димензија која је приказана на изложби.

Писани рад је контекстуализовао теоријске оквире и анализирао уметничко-истраживачки процес и резултате докторског уметничког пројекта. У њему су систематизовани кључни референтни појмови из историје, теорије и филозофије уметности, који су омогућили разумевање практичног рада. Почевши од романтизма, преко импресионистичких тежњи, ако и обимног истраживања апстрактне уметности од њених зачетака до савремених пракси, уметница је испитивала границе репрезентације обрађујући за њу кључне теме попут слободе, интуиције и узвишеног. Дат је и обиман историјски контекст кроз детаљан приказ развоја сопствене стваралачке праксе. Историјски оквир у овом тексту имао је функцију да прикаже дијалошке везе између кандидаткињиних практичних и теоријских приступа са референтним уметничким праксама из историје уметности. Основна полазишта за свој рад кандидаткиња је пронашла у импресионистичком и интимистичком сликарству, истичући стваралаштво уметника као што су Клод Моне, Едуар Мане, Пол Сезан, Жорж Сера, који су утицали су на њен рад. Кандидаткиња је закључила да докторски уметнички пројекат своје корене вуче управо из импресионистичких тежњи ка ослобађању од миметичког приступа, где слика постаје површина за пројектовање унутрашњих визија, мисли, осећања и искуства. Једна од карактеристика радова који су

трасирали докторски уметнички пројекат јесте прочишћеност, рушење реалности, улазак у поље апстрактног изразакроз тежњу ка унутрашњем, дубинскомсмислу предмета, а не предмету спољне манифестације реалности. У складу са тим тежњама кандидаткиња је у писаном делу рада анализирила авангардне праксе које су довеле до удаљавања од миметичког приказивања и први период апстрактне уметности (Кандински, Мондријан и Маљевич). Своја теоријска разматрања наставила је кроз истраживање енформел покрета и радове уметника Жоржа Матјеа, Жана Фортијеа, Жана Дибифеа, Клифорда Стила и Антонија Тапијеса. У контексту стварања времена на слици осврнула се на радове Николаса де Стала, Ханса Хартунга и Пјера Сулажа. Кроз цео свој рад кандидаткиња је анализирила утицај истока на западну културу, са посебним акцентом на калиграфске аспекте апстрактне уметности, које је преузела у свом сликарском поступку, као што су пре свега техника тушем и спонтаност у раду. За њу сликање представља духовну радњу, процес у ком се фокус са резултата премешта се начин сликања, а сликарство постаје акција и извесни облик телесног перформанса. Посебно место у истраживањима кандидаткиње заузима сликарство апстрактног експресионизма: гестуално (акционо) сликарство Џексона Полока, Вилема де Кунига, Ива Клајна и сликарство бојених поља Марка Ротка, Барнета Нумана, Клифорда Стила и Адолфа Готлиба. Посебан део односи се на сликарство Шона Скалиа као адекватног примера последње фазе апстракције.

Критички осврт

Акцент у кандидаткињином раду је на самом сликарском процесу, где сликарски чин поприма филозофске димензије, као начин мишљења који рефлектује њену интимну интерпретацију света као нестатичног, динамичног ентитета у бесконачном стању преображаја. Апстракција у њеним радовима, настаје из непосредног искуства живота, путем пажљивог опажања и посматрања природних појава. Слика настаје кроз динамичан ликовно-мисаони процес градње и рушења – судара маса, њихових преклапања, приближавања и удаљавања. Облици на платну налазе се на граници фигурације и апстракције, где фигуративни елементи евоцирају пејзажне карактеристике (мреже, вегетација, трагови у снегу, магле...), док се апстракција односи на сам језик и систем комуникације. Стваралачки процес базира се на идеји да се посматрани приказ не прикаже вођен рационалним постулатима, већ се он користи само као окидач процеса. Акцент није ни на предложку, нити на крајњем резултату, већ на самом чину потраге за новом апстрактном сликом вишеструких значења. Таква слика посматрача не затрпава информацијама, већ га уводи у духовне просторе, невидљивог и неманифестованог, остављајући му простор за пројекцију и акцију. Сликање је за кандидаткињу авантура, искуство и пут ка духовности. Сlike не објашњавају ништа, нема наратива нити препричавања. Сlike описују сам процес сликања као начин кандидаткињиног посматрања света који је за њу суштински апстрактан, оне омогућавају отелотворење присуства оне друге, духовне реалности. За њу је гледати и цртати исто што и мислити, а

главни задатак уметности види у промени перцепције слике као приказа који нас може ослободити од видљивог.

Закључак комисије

Докторски уметнички пројекат кандидаткиње Милице Поповић представља оригинално уметничко истраживање изначајан теоријски напор да се сазнања о апстрактном сликарском изразу и духовним аспектима уметности систематизују и даље развијају. Имајући у виду квалитет остварених резултата комисија сматра да је кандидаткиња Милица Поповић успешно реализовала и представила јавности свој докторски уметнички пројекат „Записи невидљивог – Изложба слика и цртежа“ и предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета ликовних уметности да усвоји овај извештај и достави га Сенату Универзитета уметности како бисе одредио датум одбране.

Комисија:

др ум. **Даниела Фулгоси**,
редовни професор Факултета примењених уметности у Београду

др ум. **Милан Антић**,
ванредни професор Факултета ликовних уметности у Београду

др ум. **Стефан Тасић**,
ванредни професор Факултета ликовних уметности у Београду

др ум. **Немања Николић**,
доцент Факултета ликовних уметности у Београду

др ум. **Светлана Волиц**,
ванредни професор, Факултет ликовних уметности у Београду (ментор)

**ОЦЕНА ИЗВЕШТАЈА
О ПРОВЕРИ ОРИГИНАЛНОСТИ
ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА / ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ**

На основу Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду и налаза у извештају из програма iThenticate којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „**Записи невидљивог – Изложба слика и цртежа**“ аутора **Милице Поповић**, констатујем да утврђено подударане текста износи 6%. Овај степен подударности последица је цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, што је у складу са чланом 9. Правилника.

На основу свега изнетог, а у складу са чланом 8. став 2. Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду, изјављујем да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

1.04.2024. године
Светлана Волиц

Ментор